

Sygn. akt VI U 1549/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 marca 2021 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Janusz Madej

Protokolant – starszy sekretarz sądowy Dorota Hańc

po rozpoznaniu w dniu 25 lutego 2021 r. w Bydgoszczy na rozprawie

odwołania: I. F.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z dnia 1 kwietnia 2019 r., znak: (...)

w sprawie: I. F.

przeciwko: Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

z udziałem : P. F. (1), M. F. i P. F. (2)

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

zmienia zaskarżoną decyzję z ten sposób, że stwierdza, że odwołująca I. F. nie pobrała nienależnie świadczeń za okres od 1 maja 2017 r. do 31 sierpnia 2018 r. w łącznej kwocie (...),40 (sześć tysięcy pięćset osiemdziesiąt dziewięć 40/100) zł i nie ma obowiązku ich zwrotu.

Na oryginale właściwy podpis.

Sygn. VI U 1549/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 kwietnia 2019 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. stwierdził, że I. F. pobrała nienależnie świadczenia za okres od 1 maja 2017 roku do 31 sierpnia 2018 roku w łącznej kwocie 6589,40 zł i zobowiązał ją do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, że od dnia 19 maja 2017 roku syn M. F. przebywa w (...) Ośrodku (...) dla Chłopców im. (...) J. B. w S.. Zgodnie z art. 70 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do renty rodzinnej przysługuje wdowie, która wychowuje dziecko do ukończenia przez nie 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole – 18 lat życia. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w (...) z dnia 10 kwietnia 2017 roku syn M. F. został umieszczony w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Ponadto I. F. ma ograniczone prawa rodzicielskie. W tej sytuacji organ rentowy przyjął, że I. F. nie wychowuje syna M., co oznacza, że nie spełnia jednego z warunków nabycia prawa do renty rodzinnej. Za okres, w którym M. F. przebywa w młodzieżowym ośrodku wychowawczym I. F. nie miała prawa do renty rodzinnej.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła I. F. domagając się uchylenia decyzji. W uzasadnieniu odwołująca wskazała, że syn M. F. przebywa od 19 maja 2017 roku w (...) Ośrodku (...) dla Chłopców w S. i obecnie uczęszcza do klasy

I. Od 2017 roku były wysyłane do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zaświadczenia potwierdzające pobyt syna w Ośrodku, aktualizowane mniej więcej co pół roku. Syn M. jest urlopowany za zgodą Sądu i Dyrektora Ośrodka, na każde święta, wakacje, ferie, wybrane weekendy. Pobyt dziecka w domu wiąże się z dodatkowymi wydatkami na życie codzienne. Przez czas pobytu syna w Ośrodku odwołująca wspiera go finansowo, kupuje ubrania sezonowe, kosmetyki, systematycznie wysyła paczki i pieniądze. Odwołująca poczuwa się do pomocy i utrzymania syna. Odwołująca jest samotnie wychowującą matką. Otrzymane pieniądze zostały na bieżąco spożytkowane i wydane.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i podtrzymał stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji.

Postanowieniem z dnia 25 września 2019 roku Sąd Okręgowy w B. zawiadomił małoletniego M. F., P. F. (1) oraz P. F. (2) o toczącym się postępowaniu i pouczył o możliwości przystąpienia do sprawy. Wyżej wymienieni przystąpili do sprawy.

Sąd Okręgowy ustalił i rozważył, co następuje.

Postanowieniem z dnia 11 września 2012 roku Sąd Rejonowy w (...) (...) Wydział Rodzinny i Nieletnich postanowił ograniczyć władzę rodzicielską I. F. nad małoletnimi dziećmi P. i P. (ur. (...)) i M. (ur. (...)) rodzeństwem F. poprzez poddanie wykonywania tej władzy stałemu nadzorowi kuratora sądowego.

Dowód odpis postanowienia Sądu Rejonowego w Szubinie z dnia 11.09.2012 r. k. 27 akt sprawy.

Postanowieniami z dnia 10 kwietnia 2017 roku i 14 sierpnia 2017 roku Sąd Rejonowy w (...) (...) Wydział Rodzinny i Nieletnich postanowił zastosować wobec nieletniego M. F. umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

Dowód: skan postanowienia Sądu Rejonowego w Szubinie z dnia 10 kwietnia 2017 r. k. 137-138 akt organu rentowego t. II.

M. F. od 19 maja 2017 roku przebywał w (...) Ośrodku (...) dla Chłopców im. (...) J. B. w S.. M. F. ukończył gimnazjum przy ww. Ośrodku. I. F. codziennie telefonowała do syna M. F. w czasie jego pobytu w ww. Ośrodku, interesowała się jego edukacją i tym jak się czuje. Ponadto, 2-3 razy w miesiącu I. F. odwiedzała M. F. w ww. Ośrodku. Relacje I. F. i M. F. z czasu jego pobytu w ww. Ośrodku były dobre. I. F. kupowała M. F. dodatkową żywność, a także odzież. I. F. i M. F. cały czas utrzymywali kontakt. I. F. wspierała syna w czasie pobytu w Ośrodku, była z nim silnie związana emocjonalnie. I. F. ponosiła także koszty związane z utrzymaniem M. F. podczas urlopowania, zakupem odzieży sezonowej, środków czystości, obuwia sportowego, stroju gimnastycznego, przejazdów na i z przepustek. M. F. trafił do ww. Ośrodka z powodu złego zachowania, złych ocen w szkole i I. F. próbowała tłumaczyć synowi, że źle postąpił w życiu. M. F. opuścił ww. Ośrodek, w (...) roku gdy skończył 18 lat.

Dowód: pismo Dyrektora (...) Ośrodka (...) dla Chłopców im. (...) J. B. w S. z dnia 10.04.2019 r. k. 4 akt sprawy, zeznania P. F. (1) i I. F. zapis AV na płycie CD k. 127.

Decyzją z dnia 7 października 2010 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. przyznał od (...) roku rentę rodzinną dla I. F. i M. F. do (...) roku, P. F. (1) i P. F. (2) do (...) roku. Kolejną decyzją z dnia 22 kwietnia 2015 roku organ rentowy przeliczył od 1 kwietnia 2015 roku rentę rodzinną dla I. F. i M. F. do (...) roku oraz P. F. (1) i P. F. (2) do (...) roku. Decyzją z dnia 10 października 2016 roku organ rentowy przeliczył od 1 września 2016 roku rentę rodzinną dla I. F. i M. F. do (...) roku oraz P. F. (1) i P. F. (2) do (...) roku. Decyzją z dnia 7 listopada 2017 roku organ rentowy przeliczył od 1 listopada 2017 roku rentę rodzinną dla I. F. i M. F. do (...) roku w związku ze zmniejszeniem liczby osób uprawnionych do renty rodzinnej.

W dniu 15 maja 2018 roku do organu rentowy wpłynęła informacja, iż M. F. przebywa w (...) Ośrodku (...) dla Chłopców im. (...) J. B. w S. i jest uczniem (...) klasy gimnazjum. Decyzją z dnia 11 czerwca 2018 roku organ rentowy wznowił wypłatę renty rodzinnej dla I. F. i M. F. do (...) roku. Kolejne zaświadczenia o kontynuowaniu nauki przez M. F. w szkole przy (...) Ośrodku (...) w S. wpłynęły do organu rentowego w dniach 14 września 2018 roku, 5 listopada 2018

roku. Decyzjami z dnia 7 lutego 2019 roku organ rentowy przeliczył rentę rodzinną od 1 września 2018 roku dla M. F. do (...) roku i dla P. F. (1) do (...).

Dowód (w aktach organu rentowego): decyzja o przyznaniu renty z dnia 7.10.2010 r. k. 119 t. I, decyzja o przeliczeniu renty z dnia 22.04.2015 r. k. 171 t. I, decyzja o przeliczeniu renty z dnia 10.01.2016 r. k. 10 t. II, decyzja o przeliczeniu renty z dnia 7.11.2017 r. k. 27 akt t. II, zaświadczenie z (...) Ośrodka (...) dla Chłopców im. (...). J. B. w S. z dnia 7.05.2018 r. k. 69 t. II, decyzja o ponownym ustaleniu renty z dnia 11.06.2018 r. k. 76 t. II, zaświadczenia z (...) Ośrodka (...) dla Chłopców im. (...). J. B. w S. z dnia 10.09.2018 r. i 29.10.2018 r. k. 107 i 121 t. II, decyzje o przeliczeniu renty z dnia 7.02.2019 r. k. 148-149 t. III.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, a także zeznań I. F.

i P. F. (1). Autentyczność dokumentów nie budziła żadnych wątpliwości. Sąd Okręgowy w całości dał wiarę zeznaniom I. F. i P. F. (1), ponieważ były spójne, logiczne i wzajemnie się uzupełniały.

Odwołanie I. F. podlegało uwzględnieniu. W przedmiotowej sprawie zaskarżoną decyzją organ rentowy stwierdził, że odwołująca I. F. jako wdowa nienależnie pobrała rentę rodzinną za okres od 1 maja 2017 roku do 31 sierpnia 2018 roku w kwocie 6589,40 zł i zobowiązał do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. Podstawą zaskarżonej decyzji było ustalenie, że odwołująca w wyżej wskazanym okresie nie wychowywała syna M. F., ponieważ przebywał on w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, a ponadto odwołująca ma ograniczone prawa rodzicielskie.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Zgodnie z art. 70 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

W myśl art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w uważa się: świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania; świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Przedmiotem ustaleń Sądu Okręgowego mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy była kwestia, czy I. F. wychowywała w spornym okresie syna M. F., przebywającego w (...) Ośrodku (...) dla Chłopców im. (...). J. B. w S. – to był bowiem warunek ustalenia uprawnień I. F. do renty rodzinnej. W pierwszej kolejności konieczne jest rozważenie definicji wychowania. Obowiązek wychowania dziecka obejmuje troskę o rozwój fizyczny i duchowy dziecka, z uwzględnieniem uzdolnień i zainteresowań dziecka. W ramach rozwoju fizycznego rodzice obowiązani są dbać o zdrowie i życie dziecka, o jego pełną sprawność fizyczną. Z kolei rozwój duchowy obejmuje wpajanie dziecku zasad moralnych i zasad współżycia społecznego, kształtowanie prawego charakteru, wyrabianie w dziecku sumienia, pracowitości, poczucia obowiązku, miłości do ojczyzny, poszanowania cudzej własności, zapewnienia dziecku odpowiedniego do jego wieku i uzdolnień wykształcenia i przygotowania do pracy zawodowej. Przez obowiązek wychowania należy rozumieć obowiązek udzielania dziecku pomocy i rad przy podejmowaniu przez nie decyzji, a także oddziaływanie na dziecko własnym przykładem i autorytetem. Obowiązek przygotowania dziecka do pracy dla dobra społeczeństwa może polegać na umożliwieniu podjęcia i kontynuowania studiów wyższych stosownie do uzdolnień. Wychowanie sprowadza się zatem do decydowania o wszystkich sprawach wychowawczych związanych

z osobą dziecka, w tym np. o wychowaniu świeckim, religijnym, łącznie z wyborem religii, kształtowaniu zasad etyki i charakteru dziecka, pracowitości, sumienności itp. Należy mieć również na uwadze ochronę dziecka przed złymi wpływami środowiska zarówno innych dzieci, jak i dorosłych. Nie mniej ważne jest przygotowanie dziecka do życia społecznego. Na rodzicach spoczywa również obowiązek zapewnienia dziecku odpowiednich warunków bytowych oraz starań o jego zdrowie psychiczne i fizyczne (z uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 6 czerwca 2019 r., III AUa 30/19, LEX nr 2692946). Na wychowanie dziecka składają się: troska o jego prawidłowy rozwój psychiczny i fizyczny, dbałość o rozwijanie zdolności i talentów, zapewnienie dziecku odpowiedniego poziomu wiedzy według jego zdolności

i predyspozycji, dbałość i realizowanie przez dziecko obowiązku szkolnego

i uwzględnienia potrzeby udzielania stosownej pomocy w celu uzyskiwania przez dziecko zadowalających wyników w nauce (Wierciński Jacek (red.) Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz do art. 95, LexisNexis 2014).

W przedmiotowej sprawie, syn I. M. F. został umieszczony w (...) Ośrodku (...). Jak wynika z art. 2

i art. 6 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich orzeczenie umieszczenia nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym jest jednym ze środków wychowawczych, gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuści się czynu karalnego. W myśl art. 66 § 1 i § 2 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich organizacja i system wychowawczy w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i schroniskach dla nieletnich oraz w zakładach poprawczych powinny zapewniać możliwość indywidualnego oddziaływania na nieletnich odpowiednio do ich osobowości i potrzeb wychowawczych. Ośrodki, zakłady

i schroniska, o których mowa wyżej, zapewniają w szczególności nauczanie ogólnokształcące i zawodowe, działalność kulturalno-oświatową i sportową, działalność mającą na celu rozwijanie aktywności społecznej nieletnich

i wdrożenie ich do pracy społecznie użytecznej, a także dostęp do świadczeń zdrowotnych. Z powyższego wynika, że w określonych sytuacjach istnieją podstawy prawne podjęcia działań w sprawie nieletniego, w tym m.in. umieszczenie w odpowiednim ośrodku. Placówki, w których umieszczani są

i przebywają nieletni, mają im zapewnić to wszystko, co jest niezbędne dla dzieci i młodzieży, i co może być przydatne dla odpowiedniej edukacji, rozwoju osobowości i zainteresowań nieletnich, a także zapewniać prawidłowy rozwój fizyczny oraz dobre zdrowie somatyczne i psychiczne (Górecki Piotr, Konarska-Wrzosek Violetta, Postępowanie w sprawach nieletnich. Komentarz, wyd. II Opublikowano: WKP 2019). Chociaż taka placówka ma odpowiednio oddziaływać na zdemoralizowanego nieletniego, to jednak nie przejmuje całkowicie wszystkich obowiązków rodziców, w tym między innymi wychowania. Umieszczenie nieletniego w takiej placówce nie prowadzi do odebrania rodzicom możliwości wychowywania swojego dziecka, czy zastąpienia ich w tym zadaniu, a ma charakter wspierający z uwagi na szczególną sytuację nieletniego.

W ocenie Sądu Okręgowego zebrany materiał dowodowy dawał podstawy do ustalenia, że I. F. utrzymywała z synem M. F. kontakt rodzicielski. I. F. starała się o zapewnienie mu lepszych warunków egzystencji, codziennie telefonowała do syna przebywającego w ww. Ośrodku, odwiedzała go trzy razy w miesiącu. Po przeprowadzeniu postępowania Sąd Okręgowy stwierdził, że nie można uznać w stanie faktycznym sprawy, że odwołująca I. F. nie wychowywała swojego syna – utrzymywała z nim kontakt bezpośredni, telefoniczny, starała się zaspokajać jego potrzeby, rozmawiała z nim i troszczyła się o niego. Ponadto, w przepisach ustawy

o emeryturach i rentach z FUS nie ma wyraźnego przepisu, który wyłączałby prawo do renty rodzinnej rodzica dziecka przebywającego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym (tak jak np. w ustawie z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, która przewiduje w art. 8, iż świadczenie wychowawcze nie przysługuje, jeżeli dziecko zostało umieszczone w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, przez co rozumie się także młodzieżowy ośrodek wychowawczy). I. F. nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej – jej władza rodzicielska została tylko ograniczona poprzez poddanie wykonywaniu władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego. Tym samym Sąd Okręgowy uznał, że I. F. była uprawniona do renty rodzinnej na podstawie wyżej cytowanych przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS i w konsekwencji nie pobrała nienależnie świadczenia. Na marginesie powyższych rozważań Sąd Okręgowy wskazuje, że nawet gdyby przyjąć, że odwołująca nie nabyła prawa do renty rodzinnej, ponieważ nie wychowywała syna, to jednak odwołująca w spornym okresie była przedstawicielem

ustawowym swojego wówczas małoletniego syna. Zatem renta rodzinna podlegałaby wypłacie do jej rąk jako osoby uprawnionej.

Mając na względzie powyższe Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, że odwołująca I. F. nie pobrała nienależnie świadczeń za okres od 1 maja 2017 roku do 31 sierpnia 2018 roku w łącznej kwocie 6589,40 zł i nie ma obowiązku ich zwrotu, o czym orzekł w sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 2 K.p.c.

Na oryginale właściwy podpis.